

De zorg voor identiteit en kwaliteit

Het was een gok. Wie komt er nu op zondagochtend discussiëren over de groei van het vrije schoolonderwijs in Limburg? De Vereniging Vrijeschoolonderwijs Limburg waagde het erop en het werd een inspirerende bijeenkomst.

Meer dan 30 mensen kwamen zondag 19 februari bij elkaar voor een kwalitatief hoogstaande discussie over zaken als: waar komt die aandacht voor vrije schoolonderwijs vandaan, wat wensen ouders dat een school hun kinderen biedt, wanneer is groei wel verantwoord en waarom zou je eigenlijk willen groeien? Duidelijke antwoorden leverde de bijeenkomst niet op, wel veel gezichtspunten en stof om over na te denken.

Bij Roermond was er langs een meanderende rivier een klein natuurgebied. Dit gebied was zo uniek en mooi, dat natuurliefhebbers van heinde en verre kwamen om er te wandelen. Tot op een dag het zo vol werd, dat men op het idee kwam om het gebied ernaast ook open te stellen voor wandelaars. Hoewel ook wel mooi, vonden de mensen de uitbreiding niet bijzonder genoeg en langzaam maar zeker bleven ze weg. Totdat Staatsbosbeheer ingreep. Met deskundigheid ging die de uitbreiding te lijf en transformeerde dat in een schitterend stuk natuur. Het eens kleine, unieke natuurgebied is nu groter en nog even schitterend en uniek en een geliefde wandelplek.

Met deze metafoer illustreerde Leo Hernaamt, schoolleider Onderbouw Sittard een belangrijk aandachtspunt, namelijk de zorg voor identiteit en kwaliteit.

Groeiend aantal aanmeldingen

Wim van der Geest, ex-directeur van het Montessori college en steunpilaar voor het vrije schoolonderwijs in Maastricht, leidde de bijeenkomst. Hij constateerde dat de populariteit van het vrije schoolonderwijs toeneemt. Dit is te merken aan het groeiende aantal aanmeldingen van leerlingen. Ook lijken steeds meer leerkrachten uit het reguliere onderwijs geïnteresseerd in deze vorm van onderwijs. Op dit moment telt de Bovenbouw van de Bernard Lievegoed School aan de Hunneweg zo'n 300 leerlingen. Volgend schooljaar zal er gestart worden met een praktisch- ervaringsgerichte stroom en waarschijnlijk een jaar later met een 3e zevende klas. De Onderbouw is in januari begonnen op een tweede locatie in Maastricht-west met een kleuterklas.

Blasé

Komt de groei van het aantal leerlingen door de eigen kwaliteit van het vrije schoolonderwijs of door het gebrek aan kwaliteit van andere onderwijsvormen? Allebei, was de conclusie. Mensen stellen tegenwoordig meer dan vroeger hun traditionele keuzes ter discussie door een meer kritische houding en ook door negatieve ontwikkelingen in het onderwijs. Dat leidt er toe dat een groot aantal leerlingen van de Bovenbouw van een reguliere basisschool komt. Rob van der Meijden, sectordirecteur Vrijeschool LVO Maastricht, zei tot de verbaasde toehoorders dat het hem en zijn collega's was opgevallen dat die leerlingen – èn hun ouders – vaak veel gemotiveerder en enthousiaster zijn dan de leerlingen die van Onderbouwen afkomen. Hij kwalificeerde de laatsten als 'een beetje blasé'. Wat betekent dit voor de relatie tussen de Onder- en Bovenbouw?

Wensen

Annemie Knibbe zette op een rijtje wat ouders en leerlingen van nu zoeken. In haar werk als begeleider van individuele leerprocessen heeft zij aan een vijftiental ouders gevraagd wat een school hun kinderen moet bieden.

Annemie was verrast dat de antwoorden van ouders van reguliere scholen veel leken op die van vrije schoolouders. Zij noemde onder meer:

- Zich thuis te mogen voelen en gezien te worden als wie ze zijn.
- Ontdekkend en ervarend te leren, met groeiende verantwoordelijkheid voor zichzelf en de groep.
- Aanstekelijk enthousiasme van leraren voor hun vak.
- Leraren die hun rol sterk op zich nemen en zelf weten wat ze doen en waarom.

- Herkenning en stimulering van talenten.
- Ruimte voor leerlingen, leraren en ouders om fouten te maken en ervan te leren.
- Ruimte om elke dag vol aandacht en openheid te zijn of te leren hoe ze dat kunnen doen.
- Wederzijdse afstemming tussen ouders en school van visie op opvoeding en ontwikkeling.

Winnaars en verliezers

Annemie concludeerde dat er een duidelijke vraag is naar onderwijs dat ruimte schept voor creatieve, moedige, heldere mensen die zelf de toekomst leren vormgeven. Zij plaatste deze vraag in een perspectief uit de onderwijskunde over de ontwikkeling van geweten en leren en de historische ontwikkeling van het besef van goed en kwaad in de samenleving. Ze gaf aan dat het overheersende onderwijsbeeld de hoogst mogelijke cognitieve prestaties als eerste prioriteit lijkt te stellen, en voor wie dat niet kan: vooral volgzame aanpassing aan de samenleving en de eisen van de economie. De roep om strengere straffen van overtreders van regels en wetten als belangrijk opvoedingsinstrument klinkt luid.

Annemie maakte duidelijk dat deze ontwikkeling te ver is doorgeslagen. In haar praktijk merkt ze dat ouders al vroeg in het basisonderwijs een onveilige en onrustige sfeer van winnaars en verliezers ervaren en dat ze zoeken naar een opvoedingsklimaat dat de tegenstellingen kan overstijgen. Het vrije schoolonderwijs biedt een mogelijkheid, maar niet de enige. Ze beklemtoonde dat er ook in het reguliere onderwijs sprake is van vernieuwing.

Vernieuwingsgolf

Rob van der Meijden kon dit laatste beamen. Binnen het middelbaar onderwijs in Maastricht is de roep om vernieuwende vormen groot en wordt hij regelmatig gevraagd daarover mee te denken. Hij vond het opvallend dat de huidige vernieuwingsgolf in het onderwijs veel elementen van het vrije schoolonderwijs heeft, maar dat dit nooit wordt genoemd. Voor Hans Passenier - projectbegeleider en manager – was dit reden om te pleiten alert te zijn en bijvoorbeeld als vrije schoolbeweging actief de markt te verkennen. Anderen waren van mening dat het beter is de energie te richten op de eigen ontwikkeling.

Brillen

In zijn presentatie benadrukte Hans Passenier dat de bril waardoor je kijkt, bepaalt hoe je met groei omgaat. Hij benoemde de bril van het instrumentele, strategische, communicatieve en ecologische paradigma. Volgens hem kijkt de vrije school door de ecologische bril. Dat is een bril die kijkt naar kiemen, groeien, bloeien en opnieuw kiemen.

De hovenier (de school) reguleert de watertoevoer – lees: leerlingenaantallen – , en de komst van de praktisch-ervaringsgerichte stroom luidt het einde in van de monocultuur.

Rob van der Meijden vond dat de school toch meer kijkt door een instrumentele bril. Het instrumenteel denken is in de school gekomen, als strategische keuze – het opgaan van de Bovenbouw in LVO Maastricht – maar ook via de ouders waarvan de meeste geen vrije schoolachtergrond hebben.

Spanningsveld

Fon Nijssen, schoolleider Onderbouw Maastricht beklemtoonde dat groei automatisch leidt tot meer relaties met regelgeving. Hij zag hier echter de positieve kanten van. Fon gaf met een voorbeeld aan dat een impuls van buiten kan leiden tot kwaliteitsverbetering. De vraag of de school moest starten met computeronderwijs - verzwaring van de denkkant - leidde tot versterking van de doekant, in dit geval het tuinbouwonderwijs. Naar aanleiding van die vernieuwde aandacht zijn de tuinberging en het tuinlokaal gebouwd.

Leerlingen herkennen kwaliteit

‘Maar behoud alsjeblieft het karakter van onze school!’ was de hartenkreet van een 12e klasser die daarop via een moeder klonk. Volgens deze moeder halen de leerlingen de echte vrije schoolleerkrachten er zó uit. Dan gaat het vooral om hoe die omgaan met de leerlingen. Rob van der Meijden voelde zich verplicht te melden dat er geen opleiding is voor vrije schoolleraren Bovenbouw en dat ook de meeste Onderbouwleraren vanuit het reguliere onderwijs komen. Interne scholing is daarom cruciaal. Aernout Henny vulde aan dat voor hem de ultieme test voor kwaliteit is of je als team in staat bent om elke dag te groeien, te luisteren naar de leerlingen. Hij vindt dat de nieuwe docenten echt hart hebben voor de school en zich er echt helemaal voor in zetten.

Wim van der Geest sloot de bijeenkomst af met de complimenten aan alle aanwezigen. Hij stelde dat zolang de Bernard Lievegoed School tot zo'n kwalitatief hoogstaande discussie op een zondag in staat is, hij zich niet zo'n zorgen maakte over de toekomst van de school. In mei of juni zal de Vereniging voor Vrijeschoolonderwijs een tweede themabijeenkomst houden. Mogelijke onderwerpen hiervoor zijn de betrokkenheid van ouders en de relatie Onder- en Bovenbouw.

Dit verslag en de presentaties staan op de website van de vereniging (www.vrijeschool.org)

HUUB MUDDÉ